

PREVAJANJE ALEKSANDRA SERGEJEVIČA PUŠKINA

Miha Javornik
Univerza v Ljubljani

1 Status avtorja v izhodiščni kulturi

V ruski kulturi je še do danes splošno razširjena rečenica, da je Puškin »naše vse«. Že leta 1859 jo je izrekel Apolon Grigorjev, ruski mislec in pisatelj, ki je v Puškinu kot glasniku velikih resnic in življenjskih skrivnosti videl utelešenje samobitnega, vsega posebnega, kar ruski narod loči od drugih narodov. Ni čudno, da Puškin, ki do danes v ruski miselnosti pomeni poosebitev ruskega značaja, ni nikoli postal predmet posmeha v smislu satir ali televizijskih nadaljevanj, ki bi parodirale njegovo osebnost.

Iz povedanega je moč razbrati, da je Puškin s svojo ustvarjalnostjo utemeljitelj vsega, kar naj bi bilo rusko, in ni le največji ruski romantični pesnik, kar je splošno razširjena oznaka. Še več, v svoji ustvarjalnosti Puškin suvereno – kot hitro učeči se mladenič – sega od prvega novoveškega obdobja ruske literature – klasicizma in s spretnim preigravanjem klasicističnega mišljenja v normativni poetiki prehaja v parodični intonaciji poznejšega sentimentalističnega izraza v romantično obdobje ter hkrati napoveduje nov model sveta, za katerega se je uveljavil pojem realizem. Da Puškin usvoji romantični kanon, se ima zagotovo zahvaliti prvemu romantičnemu pesniku Vasiliju Žukovskemu, ki je bil Puškinov mentor in zaščitnik v času liberalno-demokratske (dekabristične) vstaje proti carju leta 1825. Ni trdnih dokazov, da je bil Puškin član tajnega društva, ki je pripravljalo vstajo, je pa dejstvo, da je bil član liberalnega literarnega krožka Arzamas, ki ga je oblikoval prav Žukovski. V krožku, ki se je boril proti arhaistom – konzervativcem in v katerega so stopali bodoči pesniki – dekabristi, se je kalila tudi Puškinova pesem »Vas« (1819), ki je vzbudila interes cenzure. V njej Puškin namreč neposredno obtoži »suženjstvo pri nas po volji carja«, kar posredno povzroči, da je pesnik leta 1820 izgnan na eksotični Kavkaz.

To »južno obdobje«, kakor ga imenujejo literarni zgodovinarji, so v njegovi ustvarjalnosti izrazito romantična leta (1820–1824), ko po eni strani kot izgnanec hlepi po domačem ognjišču, po drugi pa se predaja novi, neruski kulturi in eksotični gorski pokrajini. Čeprav je v času Arzamasa napisal nacionalno junaško poemo »Ruslan in Ljudmila«, pa v teh letih ustvarja tudi nove eksotične romantične poeme (»Kavkaški ujetnik«, »Bahčisarajski vodomet«, »Cigani«), obenem pa prične razmišljati o prvem romanu (v verzih) *Jevgeniju Onjeginu*. Ko mu car Aleksander I. dovoli, da se preseli na družinsko posestvo Mihajlovsko (1824–1826), se Puškin vse izraziteje prične ukvarjati z vlogo posameznika (carja) v zgodovini (gl. dramsko delo *Boris Godunov*). Ko leta 1826 novi car Nikolaj I. povabi Puškina na dvor, se odvrne od prejšnjih antimonarhičnih in prostozidarskih idej dekabristov in napiše v čast carju »Stance«, kjer slavi modrost »Gospodarja vse Rusije«. Prav s tem dejanjem se zameri liberalno-demokratski struji, kar Puškina pahne v stanje osamljenosti in dvoma ter se prične tako v poeziji kot poemah (»Poltava«) ter dramatiki (*Boris Godunov*) vse bolj posvečati odnosu med posameznikom in zgodovino. Posameznik zdaj ni več le vladar, ki ustvarja zgodovino, temveč je to zdaj tudi mali človek v rokah zgodovinske stihije, kar je še posebej vidno iz enega osrednjih tekstov, ki je pomenil osnovo za sodobno rusko kulturo, peterburške povesti (v verzih) »Bronasti jezdec«. Odmik od romantizma (ki je viden tudi v vse bolj lakoničnem verzem izrazu) se v razvoju kaže v proznih delih, npr. *Dubrovski*, *Zgodovina Pugačeva*, *Povesti pokojnega Ivana Petroviča Belkina*, *Stotnikova hči*, in ga konec koncev napoveduje že roman v verzih *Jevgenij Onjegin*. Z njim nastaja lik »odvečnega človeka«, ki je zdolgočasen in netipičen romantični »junak«, s tem pa Puškin ustvari nekakšen prototip likom v delih sopotnikov in poznejših literarnih ustvarjalcev.

Na kratko: če primerjamo Puškina z drugimi evropskimi romantičnimi pesniki, ki jih štejemo za prebuditelje narodove zavesti (kot je npr. France Prešeren), je Puškin najprej predstavnik samosvojskosti ruske duše, katere upodobitev sega od klasičnih črno-belih slikanj preko sentimentalističnih klišejskih upodobitev do same srčike vprašanja o odnosu posameznika (malega človeka) do oblasti, ki se iz romantičnega junaka levi v zdolgočasnega in preračunljivega človeka, ki napoveduje realistično stilsko formacijo.

Med kritiki-sodobniki omenimo samo Gogoljevo mnenje, da se ob imenu Puškin ustvarja predstava o ruskem nacionalnem pesniku. Iz mladostne zaletavosti naj bi se s Puškinom razvili bogastvo, moč in gibkost ruskega jezika, ki prinaša upodobitev razvoja ruskega človeka, kot naj bi se šele razvil v prihodnosti. V Puškinovih podobah naj bi se tako odražali ruska природа, ruska duša, ruski jezik in ruski značaj (Gogolj 1835). Po usodnem strelskem dvoboju leta 1837, ko Puškin izgubi življenje, je zanimivo, da se sorodna stališča o nacionalnem pesniku pojavljajo pri ruskih publicistih (Visarjon Belinski, Nikolaj Dobroljubov, Apolon Grigorjev ipd.), ki ga postavljajo ob bok velikonom, kot sta Dante in Shakespeare. Sorodno misel lahko najdemo tudi pri evropskih mislecih, ki poudarjajo, da je vsak Puškinov stih plod natančnega razmisleka, ki se kaže

pod navideznim zunanjim neredom kot hotena puščica, ki zadene neposredno v cilj (takšno mnenje ima npr. francoski prevajalec Puškina Prosper Mérimée).

Nobena kritika ne more biti le apologetska in tako je publicist Dmitrij Pisarev (1923) zanimal vrednost Puškinovega ustvarjanja, saj naj bi z umetniško virtuoznostjo potegnil bralca le v globine svoje duševne praznine. Tudi Lev Tolstoj (1939) je kolebal med Puškinovo virtuoznostjo in nedodelanostjo, ruski kubofuturisti, pa so ga, podobno kot druge »škodljive klasike, vrgli s parnika sodobnosti« (Burljuk, Hlebnikov, Kručonih idr. 1912). Ta deklarativna izjava je bila bolj kot ne izjema, saj so že simbolisti (Innokentij Annenski, Aleksander Blok) in pozneje postsimbolisti (Marina Cvetajeva, Ana Ahmatova) priznavali Puškinovo veličino. Zanimivo je, da so tudi v času Sovjetske zveze Puškina obravnavali kot največjega nacionalnega poeta, a so pri svoji propagandi dosledno poudarjali le njegovo radikalno, revolucionarno (dekabristično) plat.

Prvo posmrtno izdajo v osmih zvezkih je Puškin dobil že leto po smrti (1838), prva kritična izdaja Pavla Annenkova je nastajala v petdesetih in šestdesetih letih, prvo popolno zbrano delo, ki ga je izdala Ruska akademija v 16 zvezkih, pa je izšlo ob obletnici smrti leta 1937.

2 Pregled prevodov in prevajalcev

Analiza prevodov Puškinovih del v slovenščino temelji na izpisih v bibliografski bazi COBISS, pri navajanju prevodov v 19. stoletju pa se večinoma sklicujem na članek Nadežde Starikove (1999) o Puškinovih prevodih pri Slovencih.

Prvo omembo Puškina najdemo leta 1835 izpod peresa Matije Čopa (1797–1835), tedaj enega najbolj izobraženih Slovencev, ki je pisal, da tedanji zgodovinski trenutek zahteva od Slovanov literarne genije, med katerimi poleg Adama Mickiewicza, Karla H. Máche, Prešerna omenja tudi Puškina. A politično-kulturni položaj Slovencev pod Metternichovim absolutizmom ni dopuščal, da bi Puškinova dela pričeli prevajati takoj po njegovi smrti, saj se je avstrijska oblast bala vsakršnih oblik vzhajajočega panslavizma in še posebej vsega, kar je bilo povezano s cirilico. Tako je prvi Puškinov prevod moral dočakati čas po »pomladi narodov« leta 1848, saj je šele leta 1853 jezikoslovec Fran Miklošič (1813–1891) vključil v *hrestomatijo za 5. razred gimnazije* Puškinovo »Pravljico o ribiču in ribici« in jo poimenoval »Ribič in ribica«. Čez dve leti (1855) sta prvič v slovenskem jeziku v Bleiweisovih *Novicah* zazveneli dve pesmi iz Puškinovih stanc, ki ju je prevedel Anton Žakelj (1816–1867), duhovnik in zbiratelj ljudskega gradiva pod psevdonimom Rodoljub Ledinski. Leta 1865 je v mesečniku *Slovenski glasnik* izšel prevod pesmi »Kavkaz«, ki jo je prevedel eden vidnejših Puškinovih prevajalcev – književnik Ivan Vesel (1840–1900) s psevdonimom Vesnin. Ker je Vesnin obvladal ruski jezik, ga imamo lahko za prvega prevajalca Puškina, ki je skrbno in z občutkom za prepev oz. metriko in zvočni slog prevajal njegove stihe. K temu je dodal še v

zborniku različnih pesnikov z naslovom *Severni cvetovi* (1870) šest prevodov Puškinovih pesmi: »Obrekovalcem Rusije«, »Prerok«, »Morju«, »Guadalkvivor«, »Gruzinska pesem«, »Elegija«, čez tri leta pa je v časopisu *Zora* objavil tri nove prevode: »Krokar«, »Zimski večer«, »Besi«. Važno je poudariti, da je leta 1901, leto dni po Vesninovi smrti, izšla *Ruska antologija v slovenskih prevodih*, katere urejanje je po Vesninu dokončal pesnik Anton Aškerc (1856–1912).

Sočasno z Ivanom Veselom prične sloveniti Puškina pesnik Jovan Vesel - Koseski (1798–1884). Njegovo zbrano delo prinaša tudi razdelek prevodov, kjer med drugim lahko beremo Puškinovo »Pravljico o ribiču in ribici«, »Obrekovalcem Rusije«, »Pravljico o mrtvi carični in sedmih junakih« ter južno poemo *Kavkaški ujetnik*. Zanimivo je, da se je Koseski posvetil predvsem pravljicam, pri tem pa ni upošteval ljudske leksike in folklornih obratov, kar pomeni, da so se prevodi kar precej odmaknili od izvornikov.

V zadnji četrtini 19. stoletja so se s Puškinovo liriko ukvarjali številni literati. Med njimi naštejmo najpomembnejše: književnik Janez Mencinger (1838–1912) je prevedel »Obrekovalcem Rusije« (1873), jezikoslovec Maks Pleteršnik (1840–1923) »Voz življenja« in »Prerorenje« (1874), pisatelj in jezikoslovec Davorin (Matija) Hostnik (1853–1929) je leta 1895 prevedel »Pesem o modrem Olegu«, pesnik Anton Medved (1869–1910) »Talisman« in »Črni šal« (1898) itd. V tem času so se slovenski prevajalci obrnili tudi k Puškinovi prozi: Josip Jurčič (1844–1881) je prevedel roman *Dubrovski*, »Gospodično – kmetico« pa novinar Ivan Pintar (1854–1897) ter jezikoslovec in publicist France Štifter (1846–1913). Anonimno je bila prvič prevedena povest *Stotnikova hči*, ki jo je leta 1896 še enkrat pod psevdonomimom Semjon Semjonovič poslovenil literarni zgodovinar in univerzitetni profesor Ivan Prijatelj (1875–1937) in jo naslovil *Kapetanova hči*. V zadnjih dvajsetih letih 19. stoletja so bile prevedene nekatere pripovedi iz knjige *Povesti pokojnega Ivana Petroviča Belkina*, kot so »Strel«, »Krstar« in »Gospodična – kmetica«. Leta 1888 je bila prevedena zgodba *Pikova dama* in leta 1890 delo *Zgodovina pugačovskega upora*.

Zahvaljujoč Ivanu Prijatelju je slovenska literatura leta 1909 dobila prevod *Jevgenija Onjegina*, ki je ostal več kot trideset let edini popoln prevod romana. K njemu je dodal obširni esej »Puškin in njegov roman« (Prijatelj 1909), v katerem ob stilistični analizi izpostavi specifikko »onjeginovske kitice«.

Na prelomu stoletij se je pesnik Anton Aškerc pojavil kot osrednji Puškinov prevajalec, ki je pretanjen zaznal vlogo in funkcijo prepešnjevanja iz ruskega jezika. V prevodih je Aškercu uspelo, da je ujel osnovno zamisel in podtekst, to pa je uspešno povezal z verzno strukturo. Kot rusofil je Aškerc – kot je bilo že omenjeno – skupaj z Vesninim leta 1901 pripravil tudi *Rusko antologijo v slovenskih prevodih*. V zadnji tretjini 19. stoletja je bilo tako prevedenih več kot štirideset Puškinovih pesmi, okrog deset proznih del ter roman v verzih *Jevgenij Onjegin*.

V 20. stoletju je treba poleg omenjenih prevajalcev Prijatelja in Aškerca izpostaviti še Vladimirja Borštnika (1885–?), ki je leta 1920 poslovenil *Pikovo damo*, treba je poudariti prevod pesnika Mileta Klopčiča (1905–1984) *Pesmi* iz leta 1937, omeniti pa tudi književnika Otona Župančiča (1878–1949), ki je prevedel *Pravljico o carju Saltanu*, in še politika in publicista Ivana Hribarja (1851–1941), ki je prevedel poemo *Poltava* in peterburško povest *Bronasti jezdec*.

Med letoma 1949 in 1967 je izšel najpomembnejši prevod na Slovenskem, *Izbrano delo A. S. Puškina* (v šestih knjigah) pri Državni založbi Slovenije. V njem so izbrane Puškinove *Pesmi* (1. zvezek) v prevodu Mileta Klopčiča, *Povesti* (2. zvezek) v prevodu književnika Vladimirja Levstika (1886–1957), *Povesti, članki, pisma* (3. zvezek), ki sta jih prevedla že omenjena prevajalca. Četrty del z naslovom *Drame* je prevedel literarni kritik in politik Josip Vidmar (1895–1992), uvod pa napisal književnik in literarni zgodovinar Bratko Kreft (1905–1996), v peti del z naslovom *Pesnitve, pravljice* so prevode prispevali Mile Klopčič, Jože Udovič, Josip Vidmar in Oton Župančič, spremno besedo pa Mile Klopčič, ki je v celoti prevedel *Jevgenija Onjegina* (6. zvezek) ter mu dodal spremno besedo.

To reprezentativno zbirko, ki so jo v naslednjih letih ponatisnile kot dele celote še druge založbe, je dopolnil leta 1994 še pesnik in dramatik Milan Jesih (1950) z eno najbolj znanih Puškinovih pesmi »Ljubil sem vas« v knjigi z naslovom *Prevodi najljubših*, temu pa dodal leta 2000 (ponatis 2005) delo *Skrivni zapiski A. S. Puškina*, v zvezi s katerim Ruska akademija znanosti še danes izraža zadržke, da bi bilo to Puškinovo delo. Istega leta je *Pikovo damo* prevedla še igralka Vanja Slapar Ljubutin (1968), spremno besedo pa je prispeval kulturnik in publicist Vinko Cuderman (1933–2011). Leta 2002 je izbral v dvojezični izdaji Puškinove verze v zbirki *Mojstri lirike* rusist in literarni zgodovinar Ivan Verč (1950), z njim pa je sodeloval še pisatelj in literarni kritik Aleš Berger (1946).

3 O prevajalcih Puškina v slovenščino

Večina omenjenih prevajalcev od Aškerca, Vesnina, Koseskega, Prijatelja, Vidmarja, Župančiča do Borštnika, Klopčiča, Krefta, Vidmarja, Jesiha itd. sodi med prepoznavne slovenske intelektualce druge polovice 19. stoletja in 20. stoletja. Če so bili sprva prevodi predvsem način, kako naj bi se sploh prevajalo, postaja v 20. stoletju prevod že znak prepesnjevanja, še zlasti če mislimo s tem na Župančiča, Jesiha, Klopčiča, ki so bili tudi sami pesniki (Mile Klopčič je bil predvsem prevajalec in je dokaj dobro obvladal ruščino) ter so lažje ulovili metrično in idejno-tematsko razmerje med izvirnikom in prepevom. Današnjost kaže, da Puškin v slovenski kulturi ni več tako živ, saj so sodobnejše knjige večinoma ponatisi, ki jim je pridana le nova osvetlitev Puškinovega ustvarjanja (izpod peresa npr. Ivana Verča, Mihe Javornika).

4 Komentar k posebnostim posameznih prevodov

V zgodovini 19. stoletja bi lahko rekli, da je bila to začetna, učna faza prevajanja, saj ne moremo govoriti o kaki posebni umetniškosti, ki bi bila kos Puškinovi ustvarjalnosti. Največji napredek v prevajanju pomenijo poslovenitve posameznih Puškinovih del v času panslavističnih idej, najpomembnejše delo pa je zagotovo *Izbrano delo A. S. Puškina* v šestih knjigah, kjer je levji delež pripadel Miletu Klopčiču (vsem knjigam je dodal opombe ter napisal spremno besedo). Do danes pa še nimamo povsem celovitega prikaza Puškinove ustvarjalnosti.

5 Predstavitev zbirk in založb

Če izpustimo prvo objavljeno Puškinovo pesem (v nemščini) v reviji *Illirisches Blatt*, potem so bili prvi prevodi namenjeni otrokom in mladini v učbenikih, pozneje pa se pesmi v slovenščini prvič pojavijo v Bleiweisovih *Novicah*. Prva zbirka je *Ruska antologija* (1901) Antona Aškerca in Ivana Vesela, v kateri so tudi nekateri stari, že v časnikih objavljeni Puškinovi stih.

Ne glede na to, da so posamezni zvezki prevodov pripadali različnim založbam, pa je zagotovo med najpomembnejšimi Državna založba Slovenije, ki je povezala v zbirko šestih knjig Puškinove stare in nove prevode. Poleg nje je tu še Mladinska knjiga, ki je leta 1994 ponatisnila *Jevgenija Onjegina*, leta 2002 pa natisnila *Aleksandra Sergejeviča Puškina* pod uredniškim vodstvom Ivana Verča. Poleg tega omenimo še založbo Obzorja Maribor, ki je prva izdala *Skrivne zapiske*, že leta 1962 pa bibliofilsko izdajo *Evgenija Onjegina (roman v verzih)*.

6 Recepcija in prevodoslovne obravnave

Zaradi pomanjkanja znanja ruskega jezika so bili zgodnji slovenski prevodi bolj ko ne površni, na ravni šolske rabe, so pa vzbudili interes za Puškinovo ustvarjanje oz. njegovo osebnost. Tako je leta 1880 nastala prva pregledna razprava »Ruski pesnik Puškin«, v kateri je pravnik Janko Babnik (1861–1927) orisal Puškinovo ustvarjalnost in prvič omenil (navedel odlomek) *Jevgenija Onjegina*, ki ga je prevedel Karel Štrekelj (1859–1912), ta čas še študent dunajske univerze, pozneje pa ugleden jezikoslovec in etnolog. Zatem so se pojavili biografski očrti Puškinovega življenja izpod peresa Ivana Hribarja, Davorina Hostnika, Viktorja Bučarja, Frana Celestina, najbolj tehtno delo pa je nastalo z Ivanom Prijateljem, ki ga lahko štejemo pod vplivom Vatroslava Jagića za edinega tedanjega dobrega poznavalca ruskega jezika in literature. Prijatelj je štel rusko kulturo med tiste slovanske kulture, ki lahko preprečijo tudi slovensko asimilacijo in pripomorejo h krepitvi nacionalne samozavesti. Ob stoletnici Puškinovega rojstva leta

1901 je objavil pregledno razpravo »Puškin v slovenskih prevodih«, ki je pozneje izšla nekoliko skrajšana v Jagičevem zborniku *A. S. Puškin v južno-slovanskih literaturah*, ki je bil natisnjen v Sankt Peterburgu istega leta. V svoji študiji Prijatelj prinaša kritično predstavitev (tudi v kontekstu nacionalne književnosti) slovenskih prevodov Puškina v 19. stoletju (gl. analizo v Stanovnik 1988). V prvi polovici 20. stoletja so o Puškiniu pisali še npr. Josip Vidmar, Božidar Borko, Oton Berkopec, Tine Debeljak, Vera Brncič in Mile Klopčič.

Tudi pozneje je Puškiniu v slovenščini posvečena predvsem neprevodoslovna literatura, ki se ukvarja z različnimi problemskimi vidiki njegovega ustvarjanja. Monografsko o Puškiniu razpravljata Bratko Kreft (1952), ki piše o Puškinovi dramatikini in vplivu Shakespeara nanjo, in Janko Lavrin (1972), ki raziskuje Puškinovo mesto in vlogo v razvoju ruske literature (delo je Gradišnikov prevod Lavrinove angleške monografije iz leta 1947). Leta 2001 je Miha Javornik uredil dvojezični (primerjalni) zbornik *F. Prešeren – A. S. Puškin = F. Prešern – A. S. Puškin: (ob 200-letnici njenega rojstva) = (k 200-letju ih rojdenija)*. V drugi polovici 20. stoletja in na začetku 21. stoletja so o Puškiniu v svojih razpravah pisali še npr. Tine Debeljak, Janko Kos, Aleksander Skaza, Ivan Verč, Miha Javornik in Blaž Podlesnik.

Med prevodoslovnimi prispevki o Puškiniu na Slovenskem lahko omenimo magistrsko delo Dragana M. Cernetica (1968) o slovenskih prevodih Puškinove proze in poezije do leta 1901, ki prinaša tudi predstavitev njihovih prevajalcev in pregled slovenskih del o Puškiniu do leta 1937. Dušan Željeznov je v osemdesetih letih razpravjal o Aškerčevem in Levstikovem prevajanju Puškina (Željeznov 1982a, 1982b, 1982c), o Gregorčičevih in Mencingerjevih prevodih Puškina (Željeznov 1985a, 1985b). Majda Stanovnik (1988) je pisala o Prijateljevi razpravi »Puškin v slovenskih prevodih«, ki jo ima za znanstveno zasnovano kritiko slovenskih prevodov (gl. tudi Stanovnik 2005, 67–78), pozneje (Stanovnik 2004) pa je analizirala Prijatelj, Bordonov in Klopčičev prevod *Jevgenija Onjegina* in ugotovila, da se prevodi v omenjenem vrstnem redu kakovostno razvijajo (gl. tudi Stanovnik 2005, 197–212).

Preglede recepcije Puškina na Slovenskem v 19. stoletju prinašata Nadežda Starikova (1999) in Natalija Maslennikova (1999), medtem ko diplomsko delo Tine Vrtačnik (2002) pregleda recepcijo Puškina v slovenščini do začetka 21. stoletja.

7 Zaključek

Aleksandru Sergejeviču Puškiniu so bili slovenski prevajalci – od Aškerca in Župančiča do Levstika in Klopčiča – naklonjeni predvsem do konca šestdesetih let 20. stoletja, ko je izšel zadnji, šesti zvezek njegovega *Izbrana dela* v slovenščini, nato pa se je zanimanje zanj umirilo, vsaj do naslednjega vala prevodov na prelomu tisočletja. To do določene mere odraža tudi recepcijsko-prevodoslovna refleksija, ki se večinoma ukvarja s starejšimi

obdobji prevajanja Puškina v slovenščino. Očitno je v današnji slovenski kulturi bolj ali manj zamrla želja po novem prevajanju Puškina, saj so sodobni kulturni tokovi, ki favorizirajo angleško oz. ameriško kulturo, rusko kulturo na splošno pripeljali na obrobje.

8 Seznam sorodnih poglavij v monografiji

Literarnoprevodne izmenjave z ruščino / Oton Župančič / Vladimir Levstik / Josip Vidmar / Božidar Borko / Mile Klopčič

Bibliografija

- Burljuk, David, Nikolaj Burljuk, Aleksej Kručonih, Vasilij Kandinski, Benedikt Livšic, Vladimir Majakovski in Velimir Hlebnikov. 1912. *Poščečina obščestvennomu vkusu*. Moskva: G. L. Kuz'mina.
- Cernetic, Dragan M. 1968. »Slovenian translations of Pushkin's poetry and prose (1853–1901).« Magistrsko delo, University of British Columbia.
- Gogolj, Nikolaj V. 1835. »Neskol'ko slov o Puškine.« V *Arabeski*, 213–225. Sankt Peterburg: Tipografija vdovy Pljušar s synom.
- Javornik, Miha, ur. 2001. *F. Prešeren – A. S. Puškin = F. Prešern – A. S. Puškin: (ob 200-letnici njenega rojstva) = (k 200-letju ih roždenija)*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Kreft, Bratko. 1952. *Puškin in Shakespeare*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Lavrin, Janko. 1972. *Puškin in ruska literatura*, prevedel Janez Gradišnik. Maribor: Obzorja.
- Maslennikova, Natalija V. 1999. »U istokov slovenskoj puškiniady.« *Vestnik Moskovskogo universiteta. Serija 19, Lingvistika i mežkul'turnaja komunikacija* 1999, št. 2: 105–120.
- Pisarev, Dmitrij. 1923. *Puškin i Belinskij*. Petrograd: Gosudarstvennoe izdatel'stvo Tipografija »Pečatnyj dvor«.
- Prijatelj, Ivan. 1901a. »Puškin v slovenskih prevodih.« V *Zbornik znanstvenih in poučnih spisov III*, uredil Luka Pintar, 52–89. Ljubljana: Slovenska matica.
- Prijatelj, Ivan. 1901b. »A. S. Puškin u slovencev.« V *A. S. Puškin v južnoslavjanskih literaturah. Sbornik bibliograf. i lit.-kritič. Statej*, uredil Vatroslav Jagić, 367–395. Sankt Peterburg.
- Prijatelj, Ivan. 1909. »Puškin in njegov roman.« V *Aleksander S. Puškin – Jevgenij Onjegin (roman v verzih)*, prevedel Ivan Prijatelj, 197–217. Ljubljana: Slovenska matica.
- Stanovnik, Majda. 1988. »Prijateljeva kritika slovenskih prevodov Puškina.« V *Prevajalci Pomurja in Porabja. Vuk Karadžić in prevajanje. Kritika prevajanja*, uredili Irena Trenc-Frelj, Frane Jerman in Janko Moder, 111–123. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Stanovnik, Majda. 2004. »Puškinov, Prijatelj, Bordonov in Klopčičev *Onjegin*.« V *Prevajanje besedil iz obdobja romantike*, uredila Martina Ožbot, 204–224. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Stanovnik, Majda. 2005. *Slovenski literarni prevod 1550–2000*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Starikova, Nadežda N. 1999. »A. S. Puškin v slovenskih prevodih i literaturnoj kritiki (XIX v.).« *Slavjanskij al'manah* 1998: 228–234.
- Tolstoj, Lev. 1939. *Iz dnevnika A. V. Zarkeviča*. Moskva: Izdatel'stvo AN SSSR.
- Vesel, Ivan in Anton Aškerc. 1901. *Ruska antologija v slovenskih prevodih*. Gorica: Andrej Gabršček.
- Vrtačnik, Tina. 2002. »Puškin pri Slovencih.« Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani.

- Željeznov, Dušan. 1982a. »Prvi prevod Puškina v slovenščini.« V *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*, uredili Drago Bajt, Frane Jerman in Janko Moder, 43–46. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Željeznov, Dušan. 1982b. »Prvi zgledni Puškin v Levstikovem prevodu.« V *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*, uredili Drago Bajt, Frane Jerman in Janko Moder, 55–61. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Željeznov, Dušan. 1982c. »Vladimir Levstik in Puškin.« V *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*, uredili Drago Bajt, Frane Jerman in Janko Moder, 211–220. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Željeznov, Dušan. 1985a. »Puškin in Gregorčič.« V *France Prešeren v prevodih*, uredili Drago Bajt, Frane Jerman in Janko Moder, 201–211. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Željeznov, Dušan. 1985b. »Mencinger in Puškin.« V *Štiristo let prevajanja na Slovenskem*, uredili Kajetan Gantar, Frane Jerman in Janko Moder, 107–114. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.

POVZETEK

Poglavje obravnava slovenske prevode del Aleksandra Sergejeviča Puškina (1799–1837), ruskega romantika, enega najpomembnejših ruskih avtorjev, ki predstavlja posebitev ruskega značaja. V uvodni predstavitvi Puškinovega dela sta izpostavljena njegov literarni razvoj in velik pomen v ruski literaturi. Puškinova dela so se v slovenščino začela prevajati sredi 19. stoletja, njihovo prevajanje pa se nadaljuje do začetka 21. stoletja (intenzivnost prevajanja se po posameznih obdobjih razlikuje); med prevodi lahko izpostavimo predvsem *Izbrano delo A. S. Puškina* (v šestih knjigah) pri Državni založbi Slovenije med letoma 1949 in 1967. Puškina so v slovenščino prevajali pomembni prevajalci, npr. Anton Aškerc, Ivan Prijatelj, Oton Župančič, Mile Klopčič, Milan Jesih. Slovenske razprave o Puškinu se pojavljajo od druge polovice 19. stoletja naprej, prva pomembna slovenska recepcijska in prevodoslovna razprava o Puškinu pa je »Puškin v slovenskih prevodih« Ivana Prijatelja iz leta 1901, ki prinaša kritično predstavitev slovenskih prevodov Puškina v 19. stoletja in predstavlja pomembno etapo v razvoju slovenske prevodne kritike. Recepcijska dela o Puškinu prinašajo še različne analize prevodov (Dragan M. Cernetic, Dušan Željeznov, Majda Stanovnik) in preglede slovenske recepcije Puškina.

ABSTRACT

The chapter analyses Slovene translations of the works of Alexander Sergejevich Pushkin (1799–1837), a Russian romanticist and one of the most important Russian authors, who explores the Russian character in his works. The introductory presentation of Pushkin's works focuses on his literary evolution and great importance in Russian literature. The following section is dedicated to the translation of Pushkin's works in Slovene which begins in the 19th century and continues up until the beginning of the 21st century (the intensity of translation of Pushkin's works varies in different periods). Among these translations, a special mention can be given to *Izbrano delo A. S. Puškina* [Selected works of A. S. Pushkin] (in six volumes) published between 1949 and 1967 by Državna založba Slovenije. Pushkin's works were translated in Slovene by important translators, e.g., Anton Aškerc, Ivan Prijatelj, Oton Župančič, Mile Klopčič, and Milan Jesih. The first Slovene studies on Pushkin appeared in the second half of the 19th century onwards, with the first important Slovene reception and translation study Pushkin being the 1901 "Puškin v slovenskih prevodih" [Pushkin in Slovene translations] by Ivan Prijatelj, which brought a critical presentation of Pushkin's 19th-century Slovene translations and represented an important stage in the development of Slovene translation criticism. The reception literature on Pushkin also includes different analyses of Pushkin's Slovene translations (by Dragan M. Cernetic, Dušan Željznov, Majda Stanovnik) and overviews of Pushkin's reception in Slovenia.